

DUNASZENTPÁL

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés	3
2. Dunaszentpál bemutatása	5
3. Örökségünk	10
4. Eltérő karakterű településrészek Dunaszentpálon	13
Történeti településmag	14
Új településrészek	16
5. Építészeti útmutató	
Történeti településmag	19
Új településrészek	22
Kerítések	25
Kertek	27
Erkélyek, tornácok	29
Ajtók, ablakok	30
Homlokzatképzés	31
Részletek	32
6. Mai példák	34
7. Utcák, terek	35
8. Hirdetések, reklámtáblák	37

BEVEZETÉS

Dunaszentpál területén már a honfoglalás idején is éltek emberek, a XIV. századtól pedig jól dokumentáltan lehet követni történelmünket.

Mint ahogy az egész országot, szűkebb és tágabb környezetünket, úgy a mi kis településünket is számos hatás érte az idők folyamán, legyen az háború, népvándorlás, hódítani szándékozó népek megjelenése, árvizek és tűzvészek. Ezek a folyamatok alakították, formálták falunkat, határozták meg külső képét.

Most történelminek nevezhető mérföldkőhöz érkezünk. Kezünkben van egy olyan lehetőség, melyet ha átgondoltan és célirányosan használunk, hosszú időre mi magunk határozhatjuk meg, milyen faluban szeretnénk élni.

A Településképi Arculati Kézikönyv megalkotásának nem az a célja, hogy létrehozzunk egy skanzent, félretéve és figyelmen kívül hagyva a jelen és jövő kor kihívásait, új trendjeit és még újabb építészeti eszközeit, lehetőségeit. A cél az – számítva arra is, hogy 10 év alatt 150–200 fővel nőhet településünk lakosságszáma –, hogy megőrizve hagyományainkat, helyi értékeinket, olyan szabályozási környezetet hozunk létre, mely eredményeképpen az élhető, igazi falusias környezetet megőrizzük, ugyanakkor a fenti kihívásoknak is megfelelünk.

Nem véletlen a szóhasználat, ugyanis a kézikönyv megalkotásának folyamatába, az abban foglalt szabályok kialakítása során minden dunaszentpáli elhelyezheti saját kézjegyét. A könyv elkészítése során tartottunk lakossági fórumokat, kérdőíven kutakodtunk a helyiek véleményéről, és számos informális találkozón is túl vagyunk.

Hiszek abban, hogy a lakosság segítségével, a szakértők támogatása mellett egy olyan arculati kézikönyvet alkottunk meg közösen, mely hosszútávon biztosítja, hogy Dunaszentpál továbbra is a Szigetköz Gyöngyszeme maradjon.

Csontos Attila
polgármester

DUNASZENTPÁL BEMUTATÁSA

Dunaszentpál Győr-Moson-Sopron megye területén, annak északi részén, a Győri mence középtájban, a Szigetköz kistáj, azon belül az Alsó-Szigetköz résztájegységben helyezkedik el.

Az arculati kézikönyv készítését megelőzően egy társadalmi felmérésre került sor a faluban. Arra a kérdésre, hogy miért szeretnek itt élni, a válaszadók nagy hányada jelölte meg a természeti környezet közelségét. A település sok zöldterülete, a Mosoni-Duna közelsége, valóban meghatározó eleme a faluképnek.

Egykor még jobban meghatározta a folyó és az ágrendszer a mindennapi életet is, de ennek a kornak a települését nem ismerhetjük. Több irodalmi forrás is a Duna belső deltavidékeként hivatkozik a Duna fő medre és a Mosoni-Duna között fekvő Szigetköz, illetve az Őreg-Dunán túli Csallóköz vidékére. Ezen a vidéken

ősidőktől fogva minden a víztől függött, a víz rombolt és épített, pusztított, de életet és védelmet is adott a vidéken élő embereknek. A víz-, vad- és halbőség következtében az ember nagyon korán letelepedett a vidéken, és kialakultak a területhez kapcsolódó ősi mesterségek, amelyek sokáig jellemzőek voltak a kialakult településekre. Erről írt szemléletesen Timaffy László. Majd a szabályozás és töltésepítés növeli a termőföldek nagyságát, a rétgazdálkodás mértékét és módját. A portákon megjelennek a növénytarolás építményei, az istállók, a lőtyék helyét poros vagy sáros utak veszik át, a ladikot fölváltja a szekér.

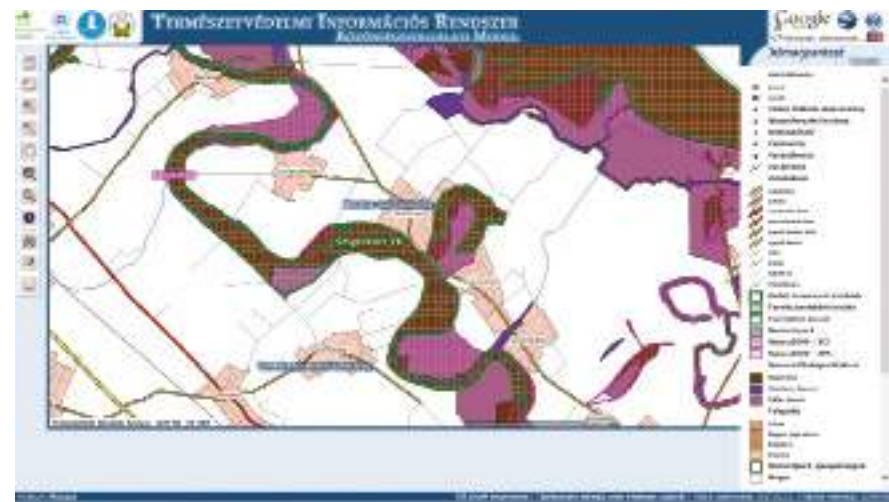
A Szigetköz vízjárta vidéke limesként védte Pannóniát a római birodalom északi határaként. A folyam elképzelhetetlen ereje félelmetes pusztítást, de egyben építést is végzett az idők folyamán. Ez a terület-átalakítás a települések beépítési módját is befolyásolta. Így a kialakuló magaslatocon, hordalékkúpokon települtek le az emberek. A házak a hordalékdombok tetejére épültek, míg a kertek a dombok alja felé lejtettek, az utak pedig a folyómedret követték.

A Duna kanyargós medre, a ligeterdők, virágzó rétek a természet közelsége tesz egyedivé és vonzóvá e tájat, amelyet a Horgásztelkek útnál az idelátogató turisták is élvezhetnek. Azonban a táj mai formáját nagymértékben befolyásolják a töltések, azaz a folyók szabályozása, amely a XVIII. században kezdődött. Ezért érdemes Fényes Elek korától indulni, ha a település mai építészeti karakterét vizsgáljuk. Fényes Elek az 1851-ben megjelent Magyarország Geographiai Szótárában így jellemzi a települést: „Szent-Pál, magyar falu, Győr vármegyében, a Kis-Duna mellett, 450 katolikus lakos parochialis szentegyházzal. Földje sikeresbúzát, éshíres káposztát terem. Földesura gróf Sándor. Utolsó posta Győr.”

(Az eredeti helyesírást megőrizve, a rövidítéseket föloldva közölt szöveg.)

Tájképvédelmi szempontból a meglévő vízfelületek, vízfolyások és az azokat kísérő zöldterületek, fasorok kisebb ligetes erdők döntő fontosságúak a táj karakterisztikájának megőrzése szempontjából.

A település határában természetvédelmi szempontból több országosan és helyileg védett terület található. A települést határoló Mosoni-Duna alsó és felső szakasza védett. A Bolgány-major menti hullámtéri erdő, szántó és gyepterület a Natura 2000 terület része. A Duna utcai gólyafészkek, mely kettős beton villanyoszlopon, fészektartó kosáron található, valamint több külterületi rész, úgymint a Kiscsucskai-rét és a Cinfarki-legelő szintén védelemre érdemes. Ha azonban az épített környezetet vizsgáljuk, szinte alig találunk eszközöket és segítséget a megőrzésre.

Timaffy László így mutatja be a szigetközi településeket:

„Sok község a folyóágak mellé települt, különösen a Szigetköz középső részén, a Mosoni-Duna partján, hordalékba vágott teraszlépcsőre.

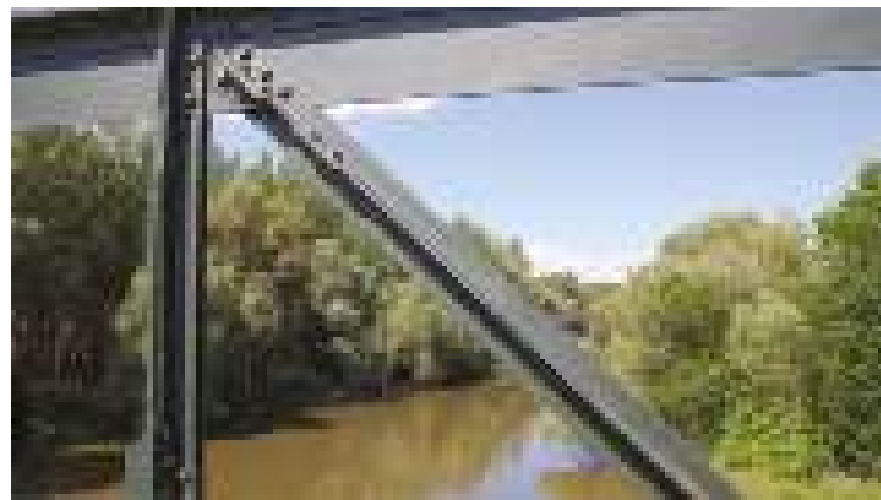
Ezeknektelepülésformáiafolyókanyarulataihoz alkalmazkodnak. A zugba beleült falvak bátran ráfekszenek a folyóra, mert a part itt nem pusztul. Domború oldalon viszont, ahol a folyó harapja a partot, ott a település elhúzódik tőle. A zug tehát vonzza, az ellenkező oldal tolja a települést. Ilyen folyóágpartra települt község Dunakiliti, Halászi, Ladamér, Újfalú. Zugba, szegbe települt: Dunaszeg, Dunaszentpál, Bácsa, Révfalú, míg Kimle érdekesen a kanyarulat nyakába épült. (...)

A községek külső képe általánosságban olyan volt, hogy élő-és holtágakkal körülfogva, mocsarak, nádasok közt valamilyen régi szigethát vagy vízpart legmagasabb pontján összezsúfolva álltak a házak, arccal a magas part vagy a sziget gerince felé, és udvarukkal, kertaljukkal lejtettek a vízre. Az utcák zegzugosok ma is, a lejtési viszonyoknak megfelelően. Legtöbb butca helyén hajdan régi meder volt és nagyvizekkor ma is visszatér beléjük a fakadó víz. Az utcák, házak közt itt is, ott is állandó vízű lótyék csillognak a régi medrek helyén, kacsák, libák, gyerekek örömére. A házak a magasabb pontokon összezsúfolódva, szinte bokrokba tömörültek. Egy-egy ilyen bokorban maroppant nagy a zsúfoltság. A telkek eredetileg is kicsinyek voltak, s azóta az öröklés még jobban felaprózta őket.”

A település teljességében a Mosoni-Duna-ág kanyarulatába simul, ugyanúgy, mint a szomszédos Dunaszeg, csak hogy itt a folyó élő maradt. Központja a régi-új templom, melynek alapításáról nincs pontos adatunk, csak azt tudjuk, hogy a mai épületet 1849-ben szentelték föl. Az első katonai felmérésen még a „náddal fedett” vizes falu templomot jelzi a térképész, körötte ott a Timaffy által említett bokor, de a településmag szerkezete már kialakult. A temető is a mai helyén található már a XVIII. század végén. Az állapot alig változik az 1846-os második felmérésig, de ezen

a térképen megjelenik már keletre egy nagy majorsági épület, amely a későbbi István major, amely később az Egyetértés TSz telephelye.

Az első terjeszkedés is jól kivehető a település északi részén: a révhez futó utca igazi szalagtelkes portái. Szinte el tudjuk helyezni a térképen az 1794-es népszámláláskor összeírt 7 nemesi, 19 örökös jobbágyi, 19 zselléri és 4 házatlan zsellércsaládot, mert ez a szám nem nagyon változott. Nem csak a forradalom és szabadságharc, hanem járványok és természeti csapások okozták a stagnálást.

A történet jellemző a XX. század második felére. Győr már elég messze van ahhoz, hogy a zsákfaluvá lett Dunaszentpál fogyó kistelepüléssé váljon, de egyúttal megőrizzen sok emléket a múltjából, melyek mára értékke válhatnak és válnak. Ezért volt szerencsés, hogy a történeti település mellett, de különállóan a temető és a Fehérkép jelölte ponton csatlakozott a temető mögötti két utca a két háború között és a hatvanas években az új beépítésű rész, melynek egyes szakaszai mára szintén kordokumentummá váltak. A település legfőbb értéke, hogy történeti magja még őrzi azt a táji kapcsolatot, amely a XXI. századra eltűnt a legtöbb helyen. A környező, országút menti falvakban kertvárosok vagy ipari parkok vesznek körül a központot. Dunaszentpál esetében három oldalról is a kertek oldják és kötik a falu épületeit a tájba. Ezt kell erősíteni az örökség egyes elemeinek őrzésével és a tudatos településfejlesztéssel is.

Az egykori rév ma is közvetlen kapcsolat a folyóval. Egykor valóban hajózható volt ez az ág is. Közben fejlődött a világ, a hajóvontatást fölváltotta a gőzhajózás (1860), majd a vasút, hiszen itt, Szentpál és Kunsziget között haladt el az a kisvasút, amely a szigetközi hédervári majorságokat kötötte össze a Bécs-Budapest vonallal 1925-től 1968-ig. A Bolgányi híd megmaradt, de a vonat már nem jár. Kiürülnek a terménytárolók és ólak is, ahogy a hatvanas évektől fogyott a népesség.

ÖRÖKSÉGÜNK

Dunaszentpál két védett építészeti örökséggel rendelkezik. Az egyik a XIX. század első felében, klasszicista stílusban épült templom, a másik a temető bejáratánál álló kőkép. E kettő élvez országos egyedi műemléki védeltséget.

A településközpont szerkezete, különösen a Duna utca vonalvezetése és az utcát szegélyező régi épületek azonban értékes, védendő településképet alkotva őrzik a száz évvel ezelőtti hangulatot. Több olyan lakó- és gazdasági épület is található a történeti településmagban, amelyeket érdemes lenne megőrizni, ezek közül kiemelkedik a plébánia épülete.

Fontos helyi értéket képviselnek még a kismélekek, főképpen keresztek. Egyedi az a történetileg kialakult forma, amely kétszer is előfordul a településen, ezek a Rákóczi utcai és a Kertaljai kereszt. A kő talapzaton álló áttört, kovácsoltvasból készült keresztek nem tekinthetők általánosnak ezen a vidéken. A tardosi vöröskő talapzat jóval korábbi, mint a kereszt, amelyet felújításakor helyeztek az eredeti kő feszület helyére. A határban álló Kertaljai keresztnek szomszédságában egy önálló védelemre is méltó jegenyefa áll. Magától értetődő, hogy a temető együttese, amelyhez egy kőkereszt is tartozik, szintén helyi értéket jelent.

Dunaszentpál legősibb „öröksége” maga a telekszerkezet. A falu magja a templom körül alakult ki, de a központból a folyóhoz vezető utca is több száz éves előzménnyel rendelkezik. Ahogy egy XIX. század eleji térképen is láthatjuk, az utca végén egy révátkelő szolgált az embereknek. A mai Kossuth Lajos utca egyenesen kitűzött vonala már a XIX. század közepe táján, a falu észak-keleti területe pedig csupán a XX. század második felében épült ki. Napjainkban a település belső üres területeinek a beépítése zajlik, a falu tömörebbé, zártabbá válik.

A régebben beépült utcák kanyargós vonalvezetésük révén festői településképp kialakulásához vezettek. Külön említést érdemel a templom és a középületek körüli teresedés, mely a falu eszmei központja. Az utcák ápoltak, rendezettek, bár a községháza előtt a hirdetőtábla, a telefonfülke, a falutérkép, a légvédelmi sziréna és a közlekedési jelzőtáblák sokfélesége okoz némi vizuális zsúfoltságot. A falu másik karakteres pontja a Duna utca folyó felőli vége. Szerencsés, hogy a falun belül nagy összefüggő zöldterületek vannak, a környezet ettől szellős, tágas, természet közeli érzetet ad.

ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK

A településen, annak történeti fejlődésével összhangban két különböző karakterű rész különíthető el:

- Történeti településmag
- Új településrész

TÖRTÉNETI TELEPÜLÉSMAG

A településközpontot az egy tömbben elhelyezkedő legfontosabb középületek jelölik ki. Itt áll a templom, mellette ugyanabban a telektömbben a községháza, a posta, az óvoda, az alsó tagozatos általános iskola és közvetlen közelükben a plébánia. Közülük leghangsúlyosabb a műemléki védettséget is élvező, közelmúltban felújított klasszicista stílusú templom, mely méreteivel, tornyával messziről láthatóan jelöli ki a faluközpont helyét a tájban, illetve a településképbén. A többi középület csak alaprajzi méreteivel emelkedik ki a környezetből, földszintes, nyeregtetős kialakításuk, léptékük, homlokzatképzésük, anyaghasználatuk miatt arculatuk a szomszédos lakóházakéhoz igazodik.

A – jelenleg bezárt – boltot és kocsmát magába foglaló épület a központtól észak felé vezető utcában, a lakóházak sorában áll, méreteivel ez is alig emelkedik ki közülük.

A településközpont közvetlen környékén, a kanyargós Duna utca és a Kossuth Lajos utca vonalában állnak a legrégebbi lakóépületek. Ezek a XIX. és XX. század eleji házak a telek egyik oldalán helyezkednek el az utcára merőleges, nyeregtetős tömeggel. Utcai homlokzatukon eredetileg két ablak volt, melyet mára sok helyen egyetlen háromsztatú ablakra cseréltek. A nyeregtetős tetőidomot is sok helyen felváltotta már a kontyolt tető. Az egykor hagyományos nádfedésre ma csupán egyetlen melléképület teteje emlékeztet, a többi épület már cserépfedést kapott. Az udvari homlokzat sokszor tornácos. A homlokzatok változatos színűek, de hagyományosan mindig paszellszíneket használtak, a harsány, rikító színek nem voltak jellemzőek a település történeti részén. A legrégebbi épületek az utcai telekhatárra épültek, viszonylag szűk utcákat hagyva maguk között. A régi épületek tönkremenetelével azokat újabb házak váltják fel. Több ötvenes-hatvanas évekbeli sátoztetős kockaházat is találunk itt, de vannak XXI. századi beépítések is, ezek arculata sokszor jelentősen különbözik a környezetükben állóktól.

ÚJ TELEPÜLÉSRÉSZEK

A település Szabadság utca és Petőfi utca között elhelyezkedő, észak-keleti területe a második világháború előtt épült be, hasonlóan a Rákóczi és Szél utcák egyik feléhez. Az épületek között vannak még tornácos hosszúházak, de nagy számban megtalálhatók az eredeti formájukban álló vagy ablakcserével és homlokzati hőszigeteléssel modernizált sátoztetős kockaházak. Mivel az utca másik oldala a XX. század második felében kezdett beépülni, ezért a hetvenes évek sokszor emeletes, széles erkéllyel rendelkező családi háza is meghatározóak az utcaképben. Az ezredforduló utáni lapos hajlású tetővel fedett házak elenyésző számban, de szintén megtalálhatóak.

A sátoztetős épületek a modernizálás során sokszor új színezést kapnak, ennek során a homlokzati díszek nagyrészt eltűnnek, a hagyományos háromosztatú ablakokat más arányú és osztású ablak váltja fel, és nem ritka, hogy az eredeti tetőfedés helyére (vagy rá) bitumenes zsindelytető készül, esetenként változtatás színvilággal.

A Rákóczi utca északi végén, több százados majorsági terület helyén ma is gazdasági épületek állnak, melyek méreteikkel jelentősen eltérnek a falusi házak léptékrendjétől. A megmaradt, felújított néhány történelmi épület a múltat őrzi, a mellettük álló fémszerkezetű, lapos hajlású tetővel fedett csarnok a mai gazdasági építészeti karakterét mutatja be.

A Petőfi Sándor utca környéke, amelynek mindkét oldala a két világháború között épült be, jobban megőrizte a régies formákat. A hagyományos parasztházak sora váltakozik a második utcai szobával kiegészülő, ezáltal utcával párhuzamos tetőidommal rendelkező épületekkel. A házak jellemzően előkert nélkül, az utcafronton állnak, de az utca egyenes vonalvezetése és nagyobb szélessége miatt jóval szellősebb, mint a központi településrész utcái.

Egységes, de foghíjasan beépült az Arany János utca középső szakasza a hetvenes években, de a rövid utcaszakaszok, a kereszteződésekben együttesen foltáruló épületek együttesen a XX. század második felének divatjait mutatják be, elég szellősen. Itt valóban a közvetlen szomszédos épületek egymáshoz illesztésével lehet harmonikus átmeneteket teremteni, melynek egyik meghatározó formája a kockaház.

Tehát az új településrészek négy karakteres építészeti kor keveredéséből jönnek létre itt a Rákóczi és Rét utca közötti területen, színes kertvárosként a történeti település mellett, de attól elkülönülve.

A Rét utca és a Kerekes tér északi oldalán mértek ki lakótelkeket a 90-es években, ennek folytatásaként most a Rét utca meghosszabbításában a Petőfi utcáig jönnek létre új lakótelkek. A területen a településen általános oldalhatáron álló, előkertes beépítés a javasolt.

Kíváncsok, hogy egymáshoz és a tájhoz igazodó léptékű és formájú épületek sora jelenjen meg itt, hiszen ez a település „kapuja” Dunaszeg felől.

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

Dunaszentpál sajátos vonása, hogy a történeti központján kívüli területeken különböző eredetű és méretű parcellázásokon időben elhúzódva zajlik a beépülés, és még ma is találunk üres telkeket. Így a különböző korszakok épületei közel azonos arányban találhatók meg valamennyi utcában, ezért az útmutatóban a 20. században beépült településrészeket együtt tárgyaljuk.

Építészeti útmutatónkban a település képének megőrzésére és formálására tesszünk javaslatokat. A lakossági felmérések és konzultációk során sokféle javaslat gyűlt össze arról, hogy miként illeszkedjenek a település képébe az újabb épületek, és hogy miként volna megőrizhető a település megszokott arculata.

Az építészeti útmutató összefoglalja és szemlélteti is azokat a szabályokat, amelyek segítik az építkezőket, hogy házaikat harmonikusan illesszék a település képébe. Mindezt úgy mutatjuk be, hogy a település két eltérő karakterterületére érvényesíthetők legyenek.

TÖRTÉNETI TELEPÜLÉSMAG

A település központjában áll a legtöbb régi épület. Ezek utcára merőleges, nyeregvetős tömeggel épültek, két homlokzati ablakkal néznek az utcára. A településmag fejlesztésére vonatkozó javaslatok kialakítása ezen épülettípus jellegzetességeinek figyelembevételével történt.

MAGASSÁG

Dunaszentpál régi településmagjában a családi házak magassága közel egyforma. A meglévő épületek mellé, közé épülő új házak hasonló magassággal kell épüljenek, mint a szomszédosak.

Dunaszentpálon a lakók többsége a földszintes és tetőteres épületeket tartja elfogadhatónak.

A túl magas házak nem illenek Dunaszentpál régi településmagjának arculatába.

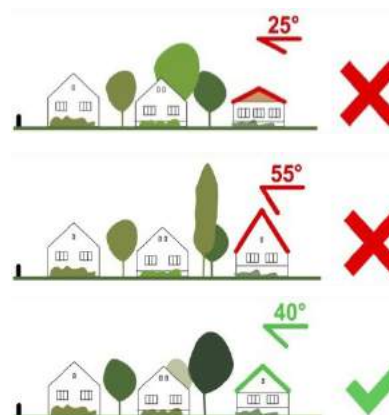

TETŐHAJLÁSSZÖG

Dunaszentpál régi településmagjában a századelős háztetők hajlásszöge közel azonos.

Az új házak úgy épüljenek a meglévő épületek közé, hogy tetőjük hajlásszöge közel azonos legyen a mellettük levőkével.

A túlságosan lapos szögű vagy túl meredek tetők nem illenek a régi dunaszentpáli utcák képébe.

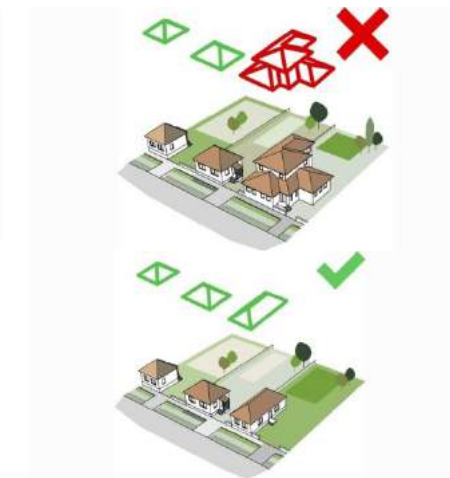
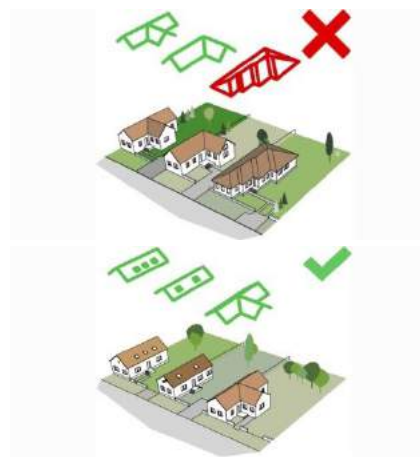
A TETŐK FORMÁJA

A település régi magjában a családi házak tetőformája egyszerű, zömmel nyeregtetős és sátoztetős.

Új házak építésénél a szomszéd házakat figyelembe véve kell építkezni.

A kérdőívek válaszadóinak többsége a házakhoz legjobban illőnek a nyeregtetőt és a sátoztetőt ítéli.

A nyeregtetős és sátoztetős házból álló utcákba ne épüljenek tördelt tetőformájú épületek, hanem csak a szomszédokhoz hasonló nyeregtetővel és sátoztetővel.

SZÍNEK

A régi településmagban a családi házak színei változatosak, ám visszafogottak és közel azonosak.

Felmérésünk szerint az itt élők túlnyomó többsége a fehér és a homokszínű házakat részesíti előnyben, kéket és vöröset viszont nem szeretne látni.

A település központjában az új épületeken és az átalakítások során is a kialakult és megszokott színeket és anyagokat kell használni.

Nem fogadható el a feltűnő, kirívó színek és a szokatlan burkolatok alkalmazása, sem a falakon, sem a járőfelületeken.

TELEPÍTÉS

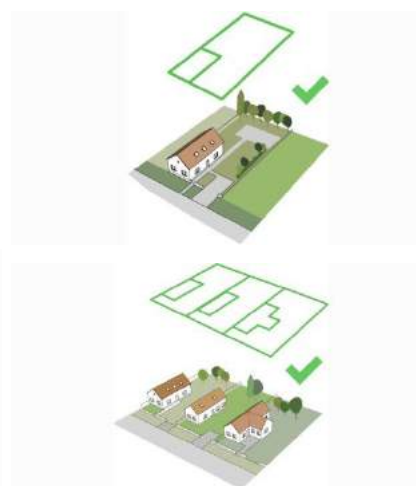
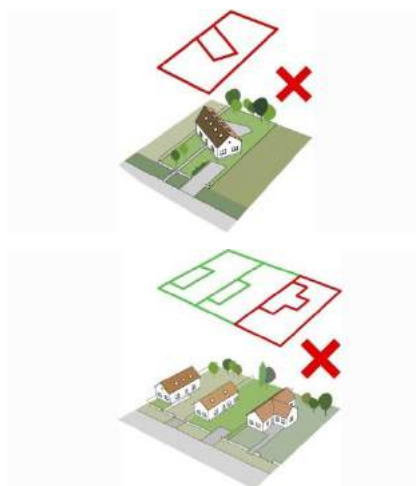
A régi településmagban a családi házak a telkek oldalhatárán állnak és az utcára néznek.

Az oldalhatárral nem párhuzamosan elhelyezett, elfordított vagy túlzott mértékben hátra húzott ház építése nem javasolt.

A kertek a szokásokat követve, a házak mögött, azoktól védve alakítandók ki.

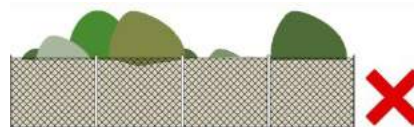
Az előkert kialakítása vagy elhagyása a közvetlenül szomszédos épületekkel egyező módon történjen.

Utcai homlokzaton lehetőség szerint ne jelenjen meg garázskapu.

KERÍTÉSEK

A régi településmagban a hagyományos átlátszó kerítések a megszokottak, kevésbé átlátható tömör megoldások nem fogadhatók el.

A kerítés elhagyása a település központjában nem javasolható.

A falszerű, átláthatatlan kerítések csak indokolt esetben, rövid szakaszokon, például zajfogóként fogadhatók el.

ÚJ TELEPÜLÉSRÉSZEK

Az újabb településrészek uralkodó épülettípusa a sátoztetős kockaház, két jellegzetes fekvő téglalap alakú ablakával, kontyolt tetőidomával. Bár az újabb településrészekben ettől eltérő épületeket is találunk – hiszen itt áll még néhány korábbi épület, illetve újabb házak is épületek ezekben az utcákban –, ez az épülettípus határozza meg az utcaképet, a javaslatokat is ennek a karakternek a figyelembevételével határoztuk meg.

MAGASSÁG

Dunaszentpál újabb részeinek települési arculatát döntően meghatározzák az 1960-as és 70-es évektől kezdve kiépült településrészek, ahol a családi házak magassága máig közel azonos. Nem véletlen, hogy Dunaszentpálon a lakók többsége ma is a földszintes és tetőteres épületeket tartja elfogadhatónak.

A meglévő épületek közé épülő új házak hasonló magassággal kell épüljenek, mint a szomszédosak.

A túl magas házak nem illenek az új településrészek hagyományos arculatába.

TETŐHAJLÁSSZÖG

Az új településrészekben a háztetők hajlásszöge hagyományozódik, a régebbi és az új építésű házaknál is közel azonos. Új házakat a meglévők közé úgy kell építeni, hogy a tetőjük hajlásszöge a mellettük levőkével közel azonos legyen. A túl meredek tetők nem illenek az új településrészek hagyományos képébe.

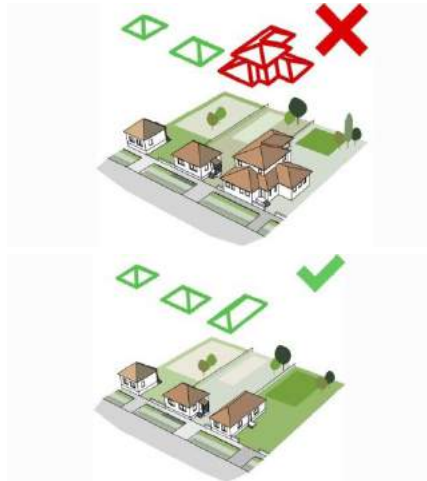

A TETŐK FORMÁJA

Az új településrészekben a családi házak tetőformája zömmel egyszerű sátoztetős. Érthető módon a település megkérdézett lakóinak többsége a házakhoz legjobban illőnek ma is a nyeregtető mellett a sátoztetőt tartja.

Új házak építésénél a hagyományt érdemes követni, és a szomszéd házakat figyelembe véve kell építkezni.

A sátoztetős házakból álló utcákba ne épüljenek tördelt tetőformájú épületek, hanem csak a szomszédokhoz hasonló tetővel.

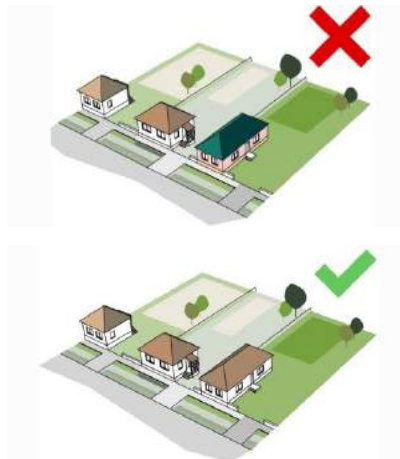

SZÍNEK

Az új településrészekben a családi házak színei sokfélék, mégis visszafogottak és gyakran közel azonosak. Felmérésünk szerint a településen élők döntő többsége a fehér és a homokszínű házakat szereti, kékét és vöröset viszont nem szívesen látna.

Az új házakon és az átalakítások során is a kialakult és megszokott színeket és anyagokat kell használni.

Nem fogadható el a feltűnő és kirívó színek, valamint a szokatlan burkolatok alkalmazása.

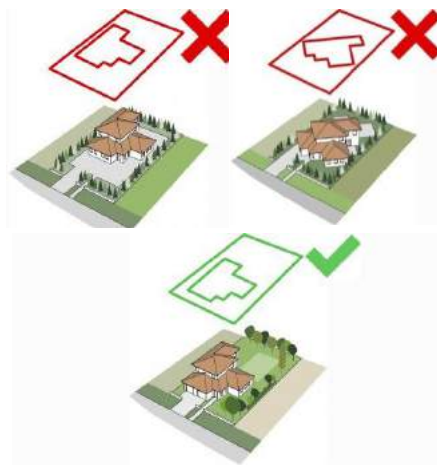

TELEPÍTÉS

A településrészen a családi házak a telkek oldalhatárán állnak és az előkertre néznek.

Itt nem javasolt az oldalhatárral nem párhuzamosan elhelyezett, elfordított vagy túlzott mértékben hátra húzott ház építése.

A hagyományt követve a házak védett kertjét az épületek mögött érdemes kialakítani.

KERÍTÉSEK

Az új településrészekben a hagyományos átlátszó kerítések a megszokottak, nem átlátható tömör megoldások nem fogadhatók el.

Áttört kerítések nádszövettel, ponyvával takarása nem megfelelő.

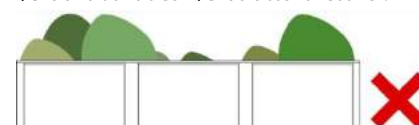
A kerítés elhagyása itt nem javasolt.

Ajánlott a hagyományos oszlopos kerítés 1/3-ad lábazat és 2/3-as áttört résszel.

A teljesen átlátható pálcás kerítés elfogadott.

A falszerű, átláthatatlan kerítések csak indokolt esetben, rövid szakaszokon, például zajfogóként fogadhatók el.

KERÍTÉSEK

Régen tudták, hogy a kerítések nemcsak elválasztják, hanem össze is kapcsolják a telkeket és az utcát. A kerítések határolják a magánkerteket, mégis betekintést engednek és kilátást is. Formájukkal, színeikkel mutatják, ki lakik ott, ám ezáltal az utca egészének karakteréhez is hozzájárulnak.

A kerítések dolgában is érdemes okulni a régiek szokásaiból. Dunaszentpálon csak módjával építettek tömör kerítésfalakat, inkább áttört kovácsoltvas vagy drótfonatos betét-elemekkel építkeztek, s csak a lábazatnál és a kapuoszlopoknál alkalmaztak tömör részeket. A településen

gyakoriak a XX. század közepén divatos öntött betonelemes kerítések, ezek megőrzésre érdemesek. A felméréseinkben megkérdezett lakók körében a legnépszerűbbek a kovácsoltvas és a fa kerítések, utánuk a sövénykerítések következnek. A lábazatoknál, kapuoszlopoknál a régi, faragott kőből vagy téglából, majd később betonelemekből rakott változatokat kezdik felváltani a nyers terméskőből emelt formák. A kerítések áttört felső részein mára elterjedt az impregnált deszkás vagy pallós megoldás.

Az egységes és otthonos települési arculat létrehozásához a kerítéseket is érdemes a településrészen hagyományos anyagokkal és formákkal építeni.

KERTEK

A lakóépületünket körülölelő kert teremti meg a természeti környezettel való kapcsolódást; biztosítja a teret a kikapcsolódáshoz, pihenéshez, amelyre a 21. század emberének oly nagy szüksége van a megfelelő életminőség eléréséhez. A kertünk ugyanakkor haszonkertként is funkcionálhat, amely a fizikai állapotunk javításához járulhat hozzá.

A kerttervezés, kertépítészet során hasonló alapelvek jelennek meg, mint az építészetben: arányok, tömegformálás, telepítés, színek, architektonikus vagy tájképi stílusok formájában. A kert természetesen elsősorban nem egy művi alkotás, hanem a kikapcsolódás helyszíne, amelynek szépségét - rendszeres gondozással, megfelelő növényalkalmazással – akár egész évben élvezhetjük. Ugyanakkor a kert egy élő, állandóan változó, minden évszakban új arcát mutató terület! Érdemes időt, fáradságot szánni rá, mert kertünk nem csak szépségével hálálja meg a törődést: a fák nyáron árnyékot biztosítanak, télen pedig beengedik a napfényt otthonunkba. A lakóépületek kertje a biológiai sokféleség színtere is, és így fontos eleme a települési zöld infrastruktúrának is. A környezeti adottságoknak megfelelő fajok megválasztásához, kertünk tervezéséhez, fenntartásához is kérhetjük szakember segítségét.

Dunaszentpálon célszerű a Szigetköz hangulatának és élőhelyének megfelelő növényfajokat választani és ültetni a kertekben. Ilyenek egyrészt a vízpartokat közvetlenül kísérő galéria vagy puhafa ligeterdők fajai (a különféle fűz, nyár, juhar fajok), másrészt a keményfa tölgy-kőris-szil ligeterdők fajai.

A haszonkertben természetesen megjelenhetnek a különféle gyümölcsfák, amelyek hangulatukban a korábbi ártéri gyümölcstermesztésre emlékeztetnek. Ugyanakkor kerülni kell a könnyen terjedő, tájtól idegen fajok, például selyemkóró, fehér akác telepítését, hiszen ezek a Szigetközben a víz útján könnyen a természetes élőhelyeken is elterjedhetnek.

Javasolt fajok listája:

Fatermetűek

- Kocsányos tölgy (*Quercus robur*)
- Magyar kőris (*Fraxinus angustifolia* ssp. *pannonica*)
- Magas kőris (*Fraxinus excelsior*)
- Mezei szil (*Ulmus minor*)
- Vénic szil (*Ulmus leavis*)
- Mezei juhar (*Acer campestre*)
- Fehér nyár (*Populus alba*)
- Kislevelű hárs (*Tilia cordata*)
- Mézgás éger (*Alnus glutinosa*)
- Rezgő nyár (*Populus tremula*)
- Vadalma (*Malus sylvestris*)
- Vadkörte (*Pyrus yraster*)
- Zselnicemeggy (*Padus avium*)

Cserjetermetűek

- Közönséges mogyoró (*Coryllus avellana*)
- Veresgyűrű som (*Cornus sanguinea*)
- Csíkos kecskerágó (*Euonymus europaeus*)
- Egybibés galagonya (*Crataegus monogyna*)
- Kökény (*Prunus spinosa*)
- Húsos som (*Cornus mas*)
- Cseregalagonya (*Crataegus laeigata*)
- Kányabangita (*Viburnum opulus*)
- Kutyabenge (*Frangula alnus*)
- Fagyal (*Ligustrum vulgare*)
- Jerikói lonc (*Lonicera caprifolium*)

ERKÉLYEK, TORNÁCOK

Dunaszentpál különböző korszakokban beépült utcáin a házak jól megkülönböztethetőek aszerint, hogy milyen előterekkel nyílnak az udvarokra, kertekre.

A történeti központban Dunaszentpálon is jól felismerhetők jellegzetes oszlopos vagy oszlop nélküli tornácaikról a régi parasztházak. Ezeket megtaláljuk az újabb utcákban is, egészen az ötvenes évekig. A hatvanas évek sátoztetős házai és a nyolcvanas évek nyeregvetős épületei rendszerint nyitott előtérrel vagy zárható bejárati verandákkal kapcsolódnak a kertekhez.

Az új parcellázásokon ma újra divatba jöttek a fedett és oldalról nyitott átmeneti terek, bejárati és a kertre nyíló esővédő, árnyékoló teraszok, melyek hozzájárulnak a házak kényelméhez és otthonosságához.

A tornácok, teraszok és erkélyek építésénél számos eltérő megoldás kínálkozik.

Az egységes és harmonikus települési arculat létrehozásához érdemes a teraszok építésével is alkalmazkodni a környező házak és a település mintáihoz, s az anyagok és formák megválasztásakor az egyszerűsége törekedni.

AJTÓK, ABLAKOK

Az ajtók és az ablakok olyanok, mint a szavak, melyekből mondatokat formálunk. Érdeemes megválogatnunk őket, ha pontosan és szépen akarunk fogalmazni. A kapukon, ajtókon, ablakokon, oszlopokon, lábazatokon, párkányokon, ereszen múlik, hogy mit is képes az épület a megjelenésével mondani.

A régi épületeket gyakran azért csodáljuk, mert hitelesnek véljük, amit építészeti szavaikkal mondani hivatottak. Ezt a hitelességet csodáljuk a népi építészet emlékein, és régi középületek homlokzatain, tetőin, kéményein, párkány- és vakolat-tagozatain, fából készült kapuin, ajtajain, díszes keretezett ablakszemekkel osztott ablakain.

A mai tervezők gyakran mondják: „nem találunk szavakat”. Pedig a szókincs adva van. A készítés, ami hajtja a tervezőket nyilvánvalóan a hitelesség szándékából és az igényeknek megfelelés követelményéből ered. Akár a régiek szavait, akár a mai modern kifejezési formákat használják, mégis a mai világ, a jelenkor életének térbeli „leírásához”, elrendezéséhez kell építészeti szavakat találniuk. Ha bízunk bennük, bizonyára megtalálják őket.

HOMLOKZATKÉPZÉS

A házak homlokzatai úgy alkotják az utca képét, ahogy az emberek a maguk közösségeit. A házak egyéni megjelenése, karaktere hozzájárul az utca egészéhez. Az épület megjelenése valójában egy személyiséget képvisel, egy elvegyülő arcot a többi épület között. Sok mindent elárul az épületről és az utca történetéről. A homlokzatnak nem csak illeszkednie kell a szomszédos épületekhez, hanem óhatatlanul hozzá is kell tennie valamit az utca összképéhez.

Nem lehet véletlen, hogy felmérésünk szerint a település lakóinak többsége a felújítások során az épületek homlokzatát tartja a leginkább megőrzendőnek. Az új építkezéseknél elvárható, hogy az épületek „arcának” vonásai, arányai, formái azt a nemes egyszerűséget és eleganciát tükrözzék, ami a régiek építészetét jellemezte. Az alkalmazott anyagokkal, színekkel, azaz a házak „sminkjével” is jól kell bánnunk. Ezért érdemes a hagyományos és természetes anyagokat, a vakolatot, a téglát, a fát, a cserepet, a követ használnunk. Sok jó példát lelhetünk a régi házakon, de az új épületeken is.

RÉSZLETEK

Érdemes figyelni a régi épületek formáira, részleteire. Sok építész ma is alkalmazza ezeket a tervein. Figyelemre méltóak például a Dunaszentpálon még szép számmal fellelhető múlt század eleji parasztházak népi építészetre jellemző vakolt díszítései, ablakkeretezései, íves és tagozott párkányai, visszafogott színei. Ezek sokféle válto-

zatban élnek tovább az '50-es és '60-as évek sátoztetős házainak homlokzatain, párkányain és ablakai körül. Szemet gyönyörködtetőek a régi mesterek keze munkáját dicsérő hagyományos részletek a kerítések díszes fedkövein és kőből rakott lábazatain, a kovácsoltvas kapukon, a kilincseken és záraikon.

Érdemes figyelni a település régi portáinak egyéb részleteire, a különféle hagyományos kerti építményekre is. Az elmúlt évszázad első felét idéző, néhol dicséretesen felújított, bár többnyire már nem működő kerti kutak, kukoricagórék, nyári kemencék és pajták mint az eltűnt idők nyomai, emlékei, sajátos időbeli folytonosságot, s az otthonosság érzetét teremtik a régiek világa és az annak helyein zajló mai élet között. Kár volna hagyni, hogy elbontásukkal ez az önazonosságot fenntartó érzület a semmibe zuhanjon.

MAI PÉLDÁK

Az új házak építése vagy egy régi felújítása során az épület tömegalakítása döntő jelentőséggel bír az adott utca és a település összképe szempontjából. A túl nagy, terjedős épület elnyomja a szomszédos kisebb épületeket, és megbontja az összképet.

Felmérésünk szerint a település lakóinak nagyobb része azt az utcát tartja kellemesebbnek, amelyben csak néhány háztípus van.

A bemutatott példák tömegükkel jól követik a környező házak méreteit, arányait. Több közülük a régi parasztházak stílusát követi, nemcsak vakolt fehér homlokzatával, hanem arányaival, oromfalaival és részletek képzésével. Van köztük olyan,

amely a hagyományos sátoztetős házak formáit idézi. Jól mutatják, hogy nagyobb tömegű épületek is hagyományos arányúvá alakíthatók, s ezzel szervesen a környezetükbe illeszthetők.

A régiekhez illeszkedő tömegformálás nemcsak településképi szempontból előnyös, hanem épületenergetikai szempontból is takarékosabb megoldásokat hoz magával, jobban fűthető és hűthető. A hagyományos parasztházak vagy kertvárosias elhelyezéssel a ház és a kert kapcsolata is harmonikusabb lesz.

A természetes anyagok, a vakolat, a téglalap, a cserép, a fa és a kő használata nemcsak a régi és az új ízlés közti szerves kapcsolatot, hanem a természetközeli életvitel kereteit is megvalósítja.

UTCÁK, TEREK

A zöldfelület mennyisége és minősége a település egyik legfontosabb alkotó-eleme. Az ápolit, esztétikusan kialakított zöldfelület önmagában is vonzó. Szerepe az épített elemek környezetének kialakításában, illetve azok védelmében felbecsülhetetlen. A Kerekes térnél kialakított közösségi zöldfelület jó példája annak, hogy miként lehet több funkciót – pihenés és játék – egy helyen elhelyezni. A településen lakók többségének véleménye szerint Dunaszentpálon az utcákat továbbra is ritkásan építve, falusias jelleggel vagy kertvárosias módon kell kialakítani és beépíteni.

Felméréseink szerint a válaszadó lakók túlnyomó része ültetne még fákat az utcába, ahol él. A szerethető helyek közül a Dunát tartják a legtöbbször a parkok és az utcák fái mellett.

A közterületek látványát károsan befolyásolják a parkosított, füvesített területen vagy a rendezett köztereken parkoló járművek. A parkolást érdemes a rendelkezésre álló, tervezetten kialakított parkolóhelyeken vagy saját telken belül megoldani.

A község belterületén a Kerekes tér és Petőfi Sándor utca közötti mesterséges mélyedés – egykori kavicsnyerő gödrök – értékes és érdekes példája annak, hogy miként lehet a természetes élőhelyet, jelen esetben a puhafa ligeterdőt egy település belterületén megidézni, megőrizni.

A közterületek, valamint a beépítésre szánt területek zöldfelületeinek kialakításánál a jövőben is a szigetközi növénytakaságok jellegzetes fajait kell alkalmazni. A tájhasználat során törekedni kell a tájkaraktert kedvezően befolyásoló tájképi elemek túlsúlyára. Közlekedési területek zöldfelületein belül elsősorban az utcai fasorok kialakításával kell foglalkozni. Szép példát mutat a településre érkező országút fásított képe. Hasonló telepítésre az esztétikai okokon túl a légszennyezés és a zaj terjedésének megakadályozására van szükség. A növényzet légszennyeződést szűrő és megkötő hatása közismert. Zajcsökkentő hatása növényfajonként különböző, ezért ezekre a területekre tömörebb lombzatú cserjék telepítése indokolt.

A kialakult helyzethez – például járda-zöldsáv-árok-úttest arányaihoz - való alkalmazkodással egységes településképet teremthetünk. Környezetünkhöz alkalmazkodni nem csak épületeinkkel tudunk, hanem az utcakertjeinkben, utak mentén alkalmazott fajokkal is. Egy-egy díszesebb utcakert, egy nyírott sövény vagy a felsővezetéket el nem érő fák – például csörgőfa, gömb juhar, vérszilva – kellemes, rendezett látványt nyújtanak. Az ingatlanunk előtti terület ápolásával, dísznövények vagy jellemző gyü-

mölcsfák telepítésével, díszes kiültetésekkel harmonikus utcaképet teremthetünk. Fontos azonban, hogy az utca közterület, melynek alakításában a közösség szándéka a meghatározó, azaz, főként az új területeken érdemes megtervezni és szabályozni a járőrfelületeket és a vízelvezetést, meghatározni a telepíthető növényeket.

HIRDETÉSEK, REKLÁMTÁBLÁK

Az utcák képéhez hozzátartoznak a hirdetőtáblák, reklámok, cégerek, ahogyan az épületek, a kerítések, a fák s a virágok.

A hirdetéseknek alapvetően a tájékoztatás a célja, s ezt a település arculatába, az utcák képébe illően kell megtenniük. Még ha figyelemfelkeltőek és gyakran meghökentőek is, a méreteikkel és megformálásukkal, anyagaikkal és színeikkel a szebb és harmonikusabb utcaképhez kell hozzájárulniuk.

A régi faluközpont területén nem kívánatos reklámhordozók elhelyezése. Az üzletek cégereit, cégtábláit úgy kell elhelyezni, hogy azok anyagukkal, megjelenésükkel alkalmazkodjanak a környezet és az adott épület jellegzetességeihez. A település többi részén az általános építési szabályok szerinti reklámhordozók helyezhetők el.

Felmérésünk szerint a település lakóinak többsége a hirdetési fajták közül a hagyományos utcai hirdetőtáblát tartja jónak, szemben az óriásplakátokkal és az egyéb hirdetési formákkal.

Hirdetést, cégért el lehet helyezni a kerítéseken, esetleg az épület homlokzatán, de csak a szükséges méretben. Érdemes lenne egységes közterületi hirdetőtáblát tervezni a helyi vállalkozók számára.

Míg az utcai hirdetőtáblák esztétikus keretet adnak a hétköznapi hirdetéseknek, ezek homlokzatokon, buszmegállókon és egyéb nem kívánatos helyeken való megjelenése rendezetlen településképet eredményez.

IMPRESSZUM

KONCEPCIÓ:

Riedel Miklós Márton
Fülek Zsolt
Kolossa József DLA
Kara László

LECHNER TUDÁSKÖZPONT TERÜLETI, ÉPÍTÉSZETI ÉS INFORMATIKAI NONPROFIT KFT.

Vezérigazgató: Riedel Miklós Márton
Projektigazgató: Farkas Tamás
Projektvezető: Juhász Géza Péter
Alprojektvezető: Kara László

MINISZTERELNÖKSÉG ÉPÍTÉSZETI ÉS ÉPÍTÉSÜGYI HELYETTES ÁLLAMTITKÁRSÁGA

Fülek Zsolt helyettes államtitkár
Kolossa József DLA főosztályvezető

DUNASZENTPÁL KÖZSÉG
ÖNKORMÁNYZATA
www.dunaszentpal.hu
9175 Dunaszentpál, Iskola tér 1.
Telefon: +36 96 352 026
Polgármester: Csontos Attila
polgarmester@dunaszentpal.hu
Főépítész: Körmendy János
kormendy44@gmail.com

KÉSZÍTETTE:

Széchenyi István Egyetem –
Építészettörténeti és Városépítési
Tanszék
9026 Győr, Egyetem tér 1.

SZÖVEG:

Csontos Attila polgármester
Bach Péter
Ekler Dezső
Hencz Helga,
Kottmayer Tibor
Kun Zoltán
Veöreös András

VÉLEMÉNY-KUTATÁS:

Dr. Csizmady Adrienne

FOTÓ:

Bach Péter
Ekler Dezső
Kottmayer Tibor
Körmendy János
Kun Zoltán
Veöreös András

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ ÁBRÁI:

Weiskopf András
Novák Sándor

VÁROSTÉRKÉP GRAFIKA:

Bach Péter

KIADVÁNYSZERKESZTÉS:

Kovács Mariann, Macskamenta Bt.

ISBN 978-615- 5837-03- 6

ISBN 978-615- 5837-04- 3 (pdf)